

[B] **EEN GEBREIDELDE GROEI.
HONDERD JAAR UITGEVERIJ LANNOO**

De toekomst is al begonnen. 100 jaar Uitgeverij Lannoo. Het verhaal van een voorzichtige durver.
Een lange titel, waarbij de derde zin aangeeft dat de toekomst uit de eerste zin in het teken staat van wat Godfried Lannoo in 1978 een “gebreidelde groei” noemde. *De toekomst is al begonnen* is chronologisch opgebouwd, waarbij de tekst is gelardeerd met opmerkingen, citaten uit recensies of gewoon toelichting. Die onderbrekingen storen niet, want ze maken het verhaal vollediger. Ze stellen de auteurs ook in staat een andere toon te hanteren dan in het meer historische hoofdverhaal. Ze maken tot slot ook duidelijk dat niet alles aan bod kon komen, zeker niet in een geïllustreerd boek van ‘slechts’ 368 pagina’s. Het uitgavenbeleid van de afgelopen jaren kreeg relatief misschien iets te veel plaats in het geheel. Maar niet getreurd: overbodige passages vind je in dit boek nauwelijks terug.

Wat is het nut van dit boek, dat het midden houdt tussen een bedrijfsmonografie en een geschiedenis van een familiebedrijf? Marc Reynebeau geeft in het voorwoord aan dat Joris Lannoo uitdrukkelijk een rol wilde spelen in de cultuurpolitieke geschiedenis van Vlaanderen. En dat de uitgeverij dat nog altijd doet. Waarbij het bedrijf zijn identiteit niet langer ontleent aan het oorspronkelijke Vlaams-katholieke engagement, maar in de lijn van de huidige cultuurpolitieke normen toch een eigen identiteit bewaarde. Dit boek geeft inzicht in de evolutie van de samenleving en van de uitgeverij tussen 1909 en 2009.

De feiten dan. In 1909 kochten Jozef Lannoo en Elodie Maes de drukkerij Horta-Herreboudt in Tielt. Romain Vanlandschoot, van wie in 1984 een boek verscheen over Joris Lannoo, brengt in het eerste deel van *De toekomst is al begonnen* de eerste vijftig jaar van de uitgeverij in beeld. De Grote Oorlog was een spelbreker en tezelfdertijd een katalysator voor de jonge uitgeverij. Het Duitse opperbevel in Tielt eiste de drukkerij- en uitgeverij-infrastructuur op, eigen uitgaven moesten al meteen wijken. Joris Lannoo was op 13 oktober met de laatste trein naar Frankrijk vertrokken en dankzij moeder Elodie – vader Jozef was in januari 1914 overleden – kon

de zaak overleven. Ze werd daarbij geholpen door Joris' broer Raf, die in 1918 op 26-jarige leeftijd zou overlijden. Joris was vrijwillig in dienst gegaan en zijn betrokkenheid bij de Frontbeweging scherpten zijn flamingantisme en zijn sociale gevoeligheid aan. Na de oorlog kwamen de contacten met Vlaamsgezinden uit andere delen van Vlaanderen hem goed van pas en zo verscheen werk van onder meer Filip De Pillecyn en Jozef Simons bij de jonge uitgeverij. Joris Lannoo werd snel het prototype van de katholiek-flamingantistische uitgever. Ijkkunten waren boeken van onder meer Stijn Streuvels (vanaf 1922) en Edward Vermeulen (alias Warden Oom) en de ontwikkeling van de afdeling grafiek. Minpunten waren enkele uitgaven in de jaren dertig die aanleunden bij de ideologie van het Verdinaso en het antisemitisme van die tijd. In tegenstelling tot Angèle Manteau, die in de jaren dertig debuteerde, miste Joris Lannoo in die tijd de generatie van moderne schrijvers en intellectuelen.

De leeslust die de Vlamingen tijdens de Tweede Wereldoorlog ontwikkelden, kwam als geroepen. Met werk van Stijn Streuvels en Frans Ramon Boschvogel oogstte de uitgeverij veel succes. Na de oorlog was het even zoeken naar de juiste richting en in de jaren vijftig kwamen de zonen Godfried en Raf ook in de zaak. De Nederlander Maarten van Nierop werd in 1952 hoofd van de uitgeverij. Die verruimde het uitgavenspectrum van de uitgeverij, dat vooral in de jaren zestig tot volle wasdom kwam. In 1959 werd de pvba Drukkerij-Uitgeverij Lannoo opgericht, met als zaakvoerders Joris en zijn kinderen Godfried, Jan en Godelieve. In 1959 werd het 50-jarig bestaan van de uitgeverij uitbundig gevierd, maar eigenlijk ging Lannoo zoals wij dat nu kennen toen pas van start, zo blijkt uit het relaas van Marie-Anne Wilssens. Vlaams en katholiek: ja. Gezagsgetrouw: steeds minder. De nieuwe tijdgeest vereiste onrust, stelde vragen en vroeg om engagement, ook in het uitgavenbeleid. In de jaren zestig ondersteunde de aanwerving van universitaire medewerkers de professionalisering en de afbouw van de zaak als familiebedrijf. Er werd geëxperimenteerd met deelfondsen die gaandeweg zouden uitgroeien tot de drijvende krachten van de uitgeverij: zelfzorgboeken, foto- en kunstboeken, kinderboeken, toeristische uitgaven, actualiteitsboeken en lifestyle-uitgaven.

Godfried Lannoo noemde de visietekst voor zijn uitgeverij *Bouwstenen voor morgen*, Foto Archief Joris Lannoo.

Duidelijk is dat Lannoo in elk segment waarin het actief was of werd tot de top wilde behoren. Bij literatuur was dat moeilijk en dat genre schoot erbij in (met uitzondering van de poëzie), al bleef het een droom van Godfried en later van zoon Matthias om in Nederland door te breken en om vroeg of laat ook weer fictie te publiceren.

Tussen 1988 en 1992 werd de organisatie van het bedrijf flink door elkaar geschud. In 1988 werd het bedrijf gesplitst in een vastgoed- en exploitatievennootschap en een drukkerij-uitgeverij. De afdeling grafiek kreeg de naam Lannoo Graphics. In 1992 splitste de familie het bedrijf op in een uitgeverij (mèt Lannoo Graphics, na enige discussie) en een drukkerij. Daarmee werden mogelijke opvolgingsproblemen vermeden en kregen de twee

bedrijfstukken een eigen vennootschap en een eigen dynamiek.

Rond de eeuwwisseling was uitgeverij Lannoo klaar voor de grote stap voorwaarts. In 1993 richtte Lannoo Editions Racine op. Samenwerkingsverbanden met Bakermat (later Baeckens Books) en Touring volgden. In 1999 werd het Nederlandse Terra overgenomen, in 2002 Asdu International. Lannoo Campus werd actief in 2003 en werd snel groot op de concurrentiële markt van wetenschappelijke uitgaven.

De toekomst is al begonnen had in 2009 moeten verschijnen. Voor het uitstel was een goede reden. De epiloog van dit boek vertelt wat er gebeurde tussen april 2009, toen Matthias Lannoo begreep dat de Persgroep, die op het punt stond PCM over te nemen, zijn boekentak waarschijnlijk zou afstoten, en januari 2010, toen Lannoo met WPG Uitgevers die boekentak overnam en opsplijste. Meulenhoff Boekeriej en UnieboekSpectrum kwamen bij Lannoo terecht, Standaard Uitgeverij en Bruna bij WPG. Een belangrijke stap voor Lannoo, die ongetwijfeld meer dan een voetnoot wordt in de herwerkte geschiedenis van de uitgeverij in Vlaanderen die Ludo Simons voorbereidt. Het is opvallend dat Lannoo, dat de grote consolidatiegolven van (vooral) de jaren zeventig wist te ontlopen, bij zijn honderdste verjaardag zelf een grote slag sloeg.

Dat de Nederlandstalige markt van algemene boeken op dit moment wordt gedomineerd door drie grote groepen die telkens in Nederland en in Vlaanderen zijn geworteld (Lannoo, WPG Uitgevers en NDC/VBK), maakt voor een groot deel een einde aan de jarenlange haat-liefdeverhouding tussen het Vlaamse en het Nederlandse boekenvak. Er blijven weliswaar twee verschillende boekenmarkten bestaan, maar ze worden beide aangestuurd vanuit bedrijven die het hele taalgebied als volwaardige thuismarkt beschouwen.

WIM DE MONT

MARIE-ANNE WILSENS, ROMAIN VANLANDSCHOOT EN
MARC REYNEBEAU, *De toekomst is al begonnen. 100 jaar
Uitgeverij Lannoo. Het verhaal van een voorzichtige durver*,
Lannoo, Tielt, 2010, 368 p.